

Köszöntő

A magyar kormány nevében őszinte tisztelettel, jó barátsággal köszöntöm a VI. Anyanyelvi Konferencia minden résztvevőjét. Öröm számomra, hogy itt lehetek, sok kedves ismerős arcot láthatok, s egy sokaságot, amely a magyarságért e fordulóponton lévő, fordulóra érkező hazában tenni akar valamit.

Hölgyeim és Uraim! Az elnöki bevezetőből már hallhatták, hallottam magam is: a mozgalom megújulásra készül. Nos, milyen magyarországi környezet ösztönözte, hívta elő ezt a megújulási szándékot? — Nekem talán erről kell szólnom; s bár ünnepi megnyitóra kértek föl, ha túlzottan tárgyyszerű és informatív lesz az, amit elmondok, akkor tudják be annak: tájékoztatni szeretném azokat, akik talán nem mindennap érintkezhetnek a magyar közélettel, s tapasztalataikat másodlagos, harmadlagos forrásokból szerzik, arról, hogy mi készül itt, mi történt eddig; mi ment végbe a legutóbbi Anyanyelvi Konferencia óta.

Úgy hiszem persze, hogy bármily forrásból tájékozódtak is, akik ide eljöttek, azok tudják, mit jelent itt, ma, Közép-Európában magyarnak lenni, Magyarországon élni, s Magyarországról kinyújtani a kezünket a világban élő magyarság felé, remélve, hogy tapogatózásunk előbb-utóbb célirányossá válik, és meg is fogják ezt a kezét. Eddig egyik olyan szál, egyik olyan kapcsolattartó forma volt az: anyanyelvi konferenciák rendszere, amelyről nagyon szép gondolatokat, emlékeztető gondolatokat hallhattunk Lőrincze Lajos professzor bevezető szavaiból.

Nem adhatok tanácsokat arra, hogy mi legyen az Anyanyelvi Konferencia sorsa. Nincs jogom erre. De éppen, mert ez volt az egyik szál, amely a világban élő magyarságot a mai Magyarországhoz kötötte, mérlegelni, elemezni kell a körülményeket, a környezetet, a különböző összefüggéseket ahhoz, hogy Önök döntsék el: e megújulási szándékból mi kerekedjék ki, miféle mozgalom fejlődjön tovább. Mi adja meg a fejlődés, a megújulás lehetőségét.

Azt mondtam, fordulóponton vagyunk. 1985 óba történt egy és más ebben a hazában. Mindenekelőtt egy sorsdöntő fordulat, amely éppen a hatalmat gyakorlók körében ment végbe, nem minden megfontolás nélkül, és nem minden kényszer nélkül. Egy válságba jutott és válságával küszködő ország hatalmat gyakorló vezető pártja fordult úgy, kezdeményezett valamit: hogy talán véget kellene vetni annak az elképzelésnek, amely előlegezett ideák,

messzire kitűzött célok oltárán az ember szabadságát föláldozva valami elérhetetlent és boldogítót tűz ki maga elé.

Véget kellene vetni annak a gondolkodásmódnak, mely szerint egyedül a politika hivatott arra, hogy az egyetemet, a mindenséget megvalósítsa, s a megvalósulásért kényszereket alkalmazhasson. Nos, megismétlem! Nem minden előzmény nélkül, e gondolat nyomán súlyos válságba került ország körülményei között ennek a hatalomnak legjobb képviselői, akik a nemzethez kötötték sorsukat, úgy határoztak, hogy egy diktatórikus, szocialisztikus eszmekép helyett egy szabad, független jogállami formát időszerű megteremtteni itt, Közép-Európában, Magyarországon. Én ezt az elhatározást tartom a legfontosabb fordulatnak legutóbbi találkozásunk, magyarországi látogatásuk óta, vagy itt élő honfitársam, magyar barátaim életében.

Amikor a hatalmat említettem, már is el kell hessegetnem a gondolatot, hogy itt valami kisajátításféle zajlik; ha ez tetszene ki szavaimból, akkor talán rosszul fogalmaztam meg gondolataimat. Tudjuk, hogy nem a hatalom szokása és természete a könnyű belátás és a gyors fordulat. Megismétlem tehát azt, amit beleszóttam előbbi gondolataimba is. Itt, működtek kényszerek, elsősorban a válság hatása. De én a válságból nem a katasztrófa előszelét érzem, s ezt megint csak szeretném kimondani. Nem katasztrófára gondolok, hanem nagy-nagy információhalmazra, gondolathalmazra, -tömegre, amely tudósít arról, hogy a dolgok a régi módon nem mehetnek tovább. S ezt tartom a válság lényegének, nem a benne rejlő fenyegetést, hanem ezt az üzenetet.

Én azt hiszem, a mai Magyarország állampolgári összefogással és egy civil társadalom rekonstrukciójának céljával eljutott ehhez a fölismeréshez; s ebben bár már feltűnnek a pártoskodó viták, amelyeket szintén jótékony dolognak tartok, mégis nemzeti közmegegyezés érhető el: abban, hogy egy diktatórikus szocializmusról, egy nemzet akaratával és cselekvőképességével békés úton el lehet jutni a demokratikus jogállami formák közé, egy szabad, független Magyarország megteremtéséhez. Ennek vannak-e politikai eredményei, ennek a szándéknak? Megmutatkoznak-e már az észlelhető, kitapintható eredményei?

Sokak szerint még nem, sokak szerint itt még nem dőlt el semmi, vagy legalábbis a lényeg nem. Én azt mondom, hogy önfeladó, éppen a nagy-nagy megoldandó feladat előtt összeomló lelkiállapot nem segíthet bennünket. Segíthet inkább az, hogyha számba vesszük: mégis csak történt itt valami! Mi itt a közös ügyünk, amelyért összejöttünk, éppen Kecskeméten, ezen a csodálatos Duna-Tisza közti tájon? Nos, ehhez a gondolathoz hadd tegyem hozzá, hogy a szabaddá válás és a szabad állampolgári társulás törvényhozási feltételeiben is sok minden történt, annak kialakításában, létrehozásában, nagyon sok minden történt, s ezt tartom a világban élő magyarsággal építendő kapcsolatunk legfontosabb meghatározó elemének. Ugyanis: ezek a

kapcsolatok Magyarország és a magyarság között; a világban oly mértékben lehetnek szabadok, amilyen mértékben itthon szabadon élnek az emberek.

Ezt az állampolgári szabadságot tartom én az előrehaladás szempontjából a legfontosabbnak. A felelősségről majd még szólnom kell de ezt az előfeltételt nem hagyjuk számításán kívül. S ha erről van szó, akkor itt egészen közönséges, földhöz ragadt módon azt kell mondanom, hogy Magyarország s benne a kormány is, két dologban a magyarság ügyének szemléletében fontos előrehaladást ért el.

Az egyik, hogy ha itthon szabaddá válnak a politikai viszonyok, akkor megváltozik a szórványmagyarság és az emigráció értelme, tartalma is. Ezt Önöknek kell újragondolniuk, akik a világ különböző részeiről érkeztek ide, és valami módon eddig is meghatározták viszonyukat Magyarországhoz, ehhez a 93 ezer négyzetkilométerre leszorított országhoz. A másik nagyon lényeges ügy, amelyben — azt hiszem — előrehaladás történt bár itt sem mindig a belátás, inkább sokszor a kényszerek hatása alatt, hiszen voltak honfitársaink, akik régtől és elszántan és sokszor veszélyeket is vállalva erre már felhívták a figyelmet, s akkor a kormányzatban e figyelemkeltő szó süket fülekre talált. Nos ez az ősi földjén élő, de határainkon kívül került magyarság sorsa és az azért érzett felelősség. Ebbe a felelősségbe sok jó hazafi mellett beletársult a kormány is, és a politika is. Ezt fontos haladásnak tartom, még akkor is, ha nagyon nehéz lenne itt ma még vívmányokról és eredményekről beszélni. Kérem, azonban, hogy a szándékot méltányolják! S azzal, hogy ezt nyilvánosság elé vitte a magyar kormány, s itt vallott — kényszerült vagy nem kényszerült, de vallott —, ez haladást jelent — szerintem — a magyarság dolgainak intézésében.

Ezt a két pontot, két összefüggést szerettem volna megemlíteni, mielőtt felelősségről szólok. Mert akkor a felelősség — bár egyetemes magyarságról szólhatunk ezentúl — mégis egy kicsit differenciáltan oszlik meg. Amilyen mértékben, mondtam az előbb, itthon szabadokká válunk, oly mértékben nő a felelősségünk a világban élő magyarság iránt. De kérdés: milyen a felelőssége a világban élő magyarságnak a mai Magyarország iránt? S erre azt kell mondanom, hogy ez a felelősség csak differenciált lehet. Amilyen mértékben szabad polgárként él egy magyar valahol a világban, olyan mértékben növekszik a felelőssége Magyarország iránt. Ahol pedig megnyomorítják, elnyomják, ott csak tettet, szolidaritást és közreműködést várhat. Ettől a magyartól mi csak csekély mértékben várhatunk felelősséget a mai Magyarország iránt. Én erre az összefüggésre gondoltam akkor, amikor ezt a megtisztelő, szép feladatot vállaltam a magam szerény eszközeivel kimondani, hogy mit tehet Magyarország a világban élő magyarságért, s miként, mi módon gondolja újra a haza a maga politikáját e tekintetben.

Információkat még adhatnék, de ezek valóban már mindannyiunk keze ügyébe esnek. Mondhatnám a világban való mozgás szabadságának kitégítését, megalapozását. Mondhatnám, említhetném — a vasfüggöny lebontását. Megemlíthetném ezzel kapcsolatban egyáltalán annak a kormányzati deklarációnak a jelentőségét, mely szerint mi az 1975-ös helsinki megállapodás minden pontját, válogatás nélkül vállaljuk a jövőre nézve. Beleértve azt a sokáig kényesnek s szemérmesen elhallgatottnak tetsző pontot is, mely az emberek, eszmék szabad áramlásáról szól. S ehhez, hogy ily deklarációkat tehessen egy kormány, garanciákat is kell nyújtania. Hiszem, hogy az a törvény, amelyik a magyarság szabad mozgásáról szól majd, amelyik az emberek, eszmék szabad áramlását egy úgynevezett emigrációs törvény formájában is kifejezheti, nem az itthon élő magyarságnak lesz biztatás arra, hogy földönfutóvá váljék, hanem a szabadság érzésével itthon megáldott magyarságnak a szándékát erősíti, hogy visszavárja vagy hazavárja, vagy éppen vendégül várja azokat, akik ilyen vagy amolyan módon meghatározták viszonyukat ehhez az országhoz, amelyet Magyarországnak hívnak.

S hogy ez mind biztonságosabb és bátorítóbb legyen, ahhoz még egy fordulatra szükség lesz. Egy szabad választásokon alapuló, megméretett pártrendszerben kifejeződő új törvényhozásra, amely — reméljük — megismétli, ha nem is a Szent István-i tettet, de legalábbis meghaladja a kiegyezési politikát, amennyiben egy új államiséget teremt Európára nyitva szemünket, s Európára irányítva figyelmünket, bizonyítva nagy néprajztudásunknak, Györffy Istvánnak a gondolatát, hogy mi nemcsak tanulékonyságban, hanem alkotóképességünkben is európaiak vagyunk.

Ehhez a gondolathoz járulhat hozzá a VI. Anyanyelvi Konferencia, amelyben — úgy hiszem — a szabadság, a civil szerveződés és az önkormányzati elv együtthatása azt is világossá teszi, hogy ha itthon szabad a különböző szándékú társulások alapján a szerveződés a magyarság számára, a világban élő magyarok is a maguk módján alakíthatják ki szervezeti formáikat, közösségi intézményeiket, s ezeket a közösségi intézményeket ez a Magyarország egy új alkotmányosság talaján állva, világosan és ellenségesség nélkül fogja fogadni. Mert — s ezzel szeretném befejezni e rövidre szánt, de mégis megcsúszott megnyitót — ha ez a fajta közállapot elérhető lesz a magyarság számára, akkor ez azt is jelenti majd, hogy a magyar szellem közlekedése előtt sem lesz akadály, mert csak egyetlen és szabad nyilvánossága lesz ennek a hazának és a magyarságnak, a jelenlét választás és elhatározás dolga lesz.

Kérem, ezen a konferencián ehhez járuljanak hozzá. Én csak biztatást mondhatok, eszközeim elég fogyatékosak. De ha eszközeimet, a kormány eszközeit latba vethetjük, a kormány szerepvállalásának és nem gyámkodó

szándékának megfelelően, egy megújult, megreformált mozgalom ügyeibe hívásuk szerint mi is bekapcsolódunk. Sok sikert kívánok!

Ginter Károly és Szende Aladár

Beszámoló a Pedagógiai Szekció munkájáról

Visszapillantásképpen a veszprémi konferencia óta eltelt időszakra, s számba véve az eseményeket, a következőket jelenthetjük a Pedagógiai Munkabizottság részéről.

Évenként rendszeresen ismétlődő, foglalkoztató rendezvényeink bevált keretek között, mégis meg-megújuló programmal folytak le.

I. Húsz év óta működő balatoni gyermektáboraink közül három, a hagyományosan szervezett fonyódi, boglári és lellei üdülve tanuló, kéthetes tanfolyamok közül az idén már a fonyódi sem nyílt meg. Helyükbe fokozatosan szerveződtek a fejlettebb nyelvi és kulturális munkára alkalmas formák. Két évvel ezelőtt Balatonberényben (a Vas megyei gyermeküdülőben megrendezett) forma már újdonsággal mutatkozott be: itt a gyerekek nem a hazai magyar gyerekek rajaiban elosztva — tehát egymástól elkülönítve —, hanem külön csoportot alkotva és egy helyen elszállásolva vettek részt a tábori életben. Így már megvalósult tanárok és gyerekek folyamatos és végig közvetlen kapcsolata. Nemcsak a nyelvtanítás lehetett így hatékonyabb, hanem az együttes kirándulások, sport és más programok is összekovácsolták a különböző országokból érkezőket. A tanárok pedig a délelőtti „szabályos” tanórákon kívül a közvetlen nyelvtanítás módszereit is gyakorolhatták a pillanatnyi helyzeteknek megfelelő nyelvi anyag alkalmazásával és alkalmaztatásával.

Második alkalommal találkoztak az idén Esztergomban, a tanítóképző főiskola épületében elszállásolva egy — ma már beválnak mondható — és „magyarságismeretinek” tartható táborozáson 9-14 éves gyerekek. Szaktanárok irányításával nyelvtudásuknak megfelelő csoportokban részesültek nyelvoktatásban. Az újdonság a tábor tematikájának komolyságában és a környezettanulmányozás mozgalmas formáiban rejlik. Szinte naponta — autóbusszal — keresik fel a Dunakanyar műemlékeit, művészeti nevezetességeit, nevezetes történelmi helyeit, s a genius loci szellemével átítatva, érzelmi hatások nyomán belső élményekkel formálódhat magyarságtudatuk.

Az idén első ízben nyílt meg a „Játékos magyar nyelvi tábor” néven meghirdetett tanfolyam a balatonalmádi angol-magyar tanítási nyelví